

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA

NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE

o

poseti Pritvorskome centru u Peći

Za: **G. Abelard Tahiri, ministar**
Ministarstvo pravde

G. Uran Ismaili, ministar
Ministarstvo zdravstva

G. Milazim Gjocaj, direktor
Departman zdravstva u zatvorima

G. Nehat Thaçi, generalni direktor
Kosovska korektivna služba

G. Sami Gashi, direktor
Pritvorski centar u Peći

Priština, dana 22. novembar 2018.

Shodno članu 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo i člana 17. Zakona o Ombudsmanu br. 05 / L-019, Nacionalni mehanizam Ombudsmana za prevenciju torture posetio je Pritvorski centar u Peći.

Datum posete i sastav grupe za praćenje

1. Na osnovu člana 17. Zakona br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni mehanizam za prevenciju torture (u daljem tekstu "NMPT") Ombudsmana. datuma 4. oktobra 2018. godine posetio je Pritvorski centar u Peći (u daljem tekstu "PCP"). Grupu za praćenje čine dva pravnik, jedan lekar i jedan psiholog.

Kratak istorijat o instituciji

2. Zgrada PCP-a izgrađena je između 1960. i 1961. godine. Prvobitno je funkcionisala pod administracijom UNMIK-a i KFOR-a do februara 2005. godine, kada su lokalni službenici dobili potpune nadležnosti za upravljanje. PCP je posvećen pritvorenicima iz obližnjih regiona Peći, kao i prihvata osobe za izdržavanje kazne do tri meseca koje je izrekao Osnovni sud. Ova institucija ima zvanični kapacitet od 86 zatvorenika; ima ukupno četiri krila - pritvorenici se nalaze u tri krila a osuđeni s kraćim kaznama smešteni su na jedno krilo.¹

Opšti opis institucije

3. Zatvorenici su smešteni u krilima A, B, C i D. Ukupan kapacitet je za 86 osoba. U vreme kada je NMPT posetio ovaj centar, bilo je smešteno 89 zatvorenika, od kojih 7 osuđenika. Evropski komitet za prevenciju torture posetio je PCP u 2007. i 2015. godini.²

4. Tokom posete, Uprava je obavestila NMPT da su ih usmeno obavestili da je počelo pripremanje za zatvaranje PCP-a i prebacivanje ovih pritvorenika i osuđenika u Korektivni centar u Dubravi. Međutim, Uprava još uvek nije dobila konkretnu pismenu odluku iz Uprave korektivne službe Kosova.

5. Prema Upravi, glavni razlog za zatvaranje PCP-a je preporuka Evropskog komiteta za prevenciju torture (u daljem tekstu: KPT) da se ovaj centar zatvara zbog nepoštovanja standarda o uslovima smeštaja.

6. NMPT primećuje da KPT u izveštaju o poseti Kosovu u 2007. i 2015. godini opisuje uslove smeštaja kao veoma loše.

Cilj posete

7. Glavna svrha posete bila je procena fizičkih i materijalnih uslova u Pritvornom centru u Peći i procena da li su ovi uslovi u skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, standardima utvrđenim od strane KPT-a i međunarodnim standardima za zaštitu prava lica lišenih slobode.

¹ Podaci iz veb stranice Korektivne službe Kosova, u: <http://shkk.rks-gov.net> (08.10.2018)

² Pogledaj: <https://rm.coe.int/16806972c7> (14.11.2017), Izveštaj KPT-a o poseti u Kosovo u 2007. godini, objavljen u 2009. godini. Za više pogledaj u: <https://rm.coe.int/168069727c> (15.10.2018).

Saradnja sa NMPT-om tokom posete

8. Tokom posete PCP-u, osoblje Korektivne službe i osoblje Departmana zdravstva zatvora pružili su ekipi za praćenje punu saradnju. Ekipa bez odlaganja je imala pristup svim prostorijama PCP-a. Ekipi su dostavljene sve informacije potrebne za obavljanje zadatka i omogućile intervjue sa osuđenim i pritvorenim licima, bez prisustva korektivnih službenika ili drugog osoblja.³

Fizičko zlostavljanje

9. Tokom poseta PCP-u, NMPT je intervjuisao veliki broj pritvorenika i osuđenika i nisu primili nijednu žalbu o telesnom zlostavljanju ili prekomernom korišćenju fizičke sile od strane korektivnih službenika.

10. Međutim, NMPT je primio žalbu pritvorenika E. A., koji je navodno bio fizički zlostavljan od strane Kosovske policije za vreme hapšenja. Prema navodima podnosioca žalbe, uhapšen je 13. septembra 2018. godine i odveden je u policijsku stanicu u Prizrenu. Žalilac je naveo da je u stanici vezan za radijator, udaran je i šutiran.

11. Stoga, NMPT je putem službenog dopisa zatražio od Policijskog inspektorata Kosova (PIK) da istraži navedeni slučaj i da obavesti Ombudsmana NMPT-a o ishodu istrage.

Materijalni uslovi

Uslovi smeštaja

12. Zvanični kapacitet PCP-a je za 86 osobe. Tokom posete u ćelijama CPC-a, NMPT je primetio da je trenutno broj zatvorenika dostigao 89 ljudi. NMPT je posetio brojne ćelije i potvrdio da prostorije za smeštaj, rasveta i ventilacija nisu u skladu sa standardima koje je postavio Evropski komitet za prevenciju torture i Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija.³

13. NMPT je primetio da je u krilu B oštećeno zajedničko kupatilo, zidovi su vlažni, smrde na buđ, sanitarna oprema je oštećena. Što se tiče stambenog prostora, KPT je utvrdio da prostor za pritvorenike ili osuđenike u ćeliji treba da bude najmanje 4m² po osobi u prostoru gde su smešteni više od jedne osobe, ne obuhvatajući aneks toaleta.

14. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija takođe predviđa da svaki zatvorenik treba imati 4m² prostora u zajedničkoj ćeliji.⁴ Tokom posete, NMPT je primetio da su u nekim ćelijama, zbog nedostatka prostora, neki pritvorenici i osuđenici spavali na podu na zastarelim i buđavim dušecima bez odgovarajućih pokrivača.

15. Kao što je navedeno u stavu 3. ovog izveštaja, PCP je dva puta posećen od strane KPT-a. Što se tiče uslova smeštaja, KPT je u izveštaju o poseti Kosovu u 2007. godini opisao te uslove kao vrlo loše i zaključio da veličina ćelija nije u skladu s standardima koje je odredio

³ Evropski komitet za prevenciju torture, Stambeni prostor za jednog uhapšenog, pogledaj: <https://rm.coe.int/16806cc449> (14.11.2017)

⁴ Zakon br. 05/L0-129, član 3. Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-149 o Izvršenju krivičnih sankcija.

ovaj komitet. Pored toga, u izveštaju se navodi da ćelije nemaju odgovarajuću ventilaciju i osvetljenje⁵

16. Takođe, KPT u svom izveštaju o poseti Kosovu u 2015. godini utvrdio je da se uslovi smeštaja nisu poboljšali i generalno ostaju kako je navedeno u izveštaju o poseti u 2007. godini. Štaviše, tokom ove posete, KPT je upoznat od nadležnih organa Republike Kosovo da je planirano zatvaranje ovog centra. KPT u pomenutom izveštaju podstakao je vlasti Republike Kosovo da što pre zatvore Pritvorni centar u Peći. Nadalje, KPT zaključuje: "Sve dok se ovaj centar koristi, potrebno je uložiti napore da se sanitarni aneksi drže u prihvatljivom stanju u smislu fizičkih uslova i da se osuđenima obezbedi 4m² prostora po osobi u ćelijama gde je smešteno više od jednog pritvorenog".⁶

17. Evropski zatvorski propisi, u pravilima 18.1 i 18.2, utvrđuju obavezu vlasti da zatvorenima obezbede uslove koji poštuju ljudsko dostojanstvo, privatnost i zdravstvene i higijenske zahteve, uzimajući u obzir klimatske uslove, veličinu ćelije i provetravanje, osvetljenje, ventilaciju i grejanje.

18. Takođe, Pravilo br. 13 Pravila Mandele, usvojena od strane Organizacije Ujedinjenih nacija, predviđa: "Prostorije za smeštaj zatvorenika moraju ispunjavati sve zdravstvene zahteve, posebnu pažnju treba obratiti na klimatske uslove a posebno provetravanje, minimalnom prostoru za stanovanje, rasveti, grejanju i ventilaciji".

Prenatranost

19. NMPT je upoznat od uprave da je zvanični kapacitet Pritvornog centra u Peći za 86 osoba. Tokom posete NMPT-a bilo je smešteno 89 osoba. Zbog neadekvatne veličine ćelija i neadekvatnog broja ljudi smeštenih u njima, prenatranost postaje još izraženija. NMPT smatra da relevantne vlasti treba da preduzmu mere kako bi izbegle ovu situaciju.

Kuhinja

20. NMPT procenjuje da kuhinja ne ispunjava ni osnovne uslove jer su njene prostorije premale, bez prirodnog svetla, sredstva za rad su zastarela, oštećena i improvizovana od samih radnika. Hrana se nalazi u zasebnu prostoriju i sa dugotrajnom upotrebom. NMPT je primetio da svi radnici u kuhinji imaju važeće sanitarne knjižice. Prema osoblju kuhinje i nalazu NMPT-a, kuhinja ima i dijetalnu hranu za određene kategorije pritvorenika i osuđenika, u zavisnosti od njihovog zdravstvenog stanja.

Režim

21. U PCP-u za sada su angažovana za rad osam pritvorenika i tri osuđenika. Pritvorenici mogu se šetati napolju na vazduhu dva puta dnevno u trajanju od po 1 sat.⁷ Centar za pritvor u Peći poseduje vrlo malo šetalište, gde se nalazi samo jedan sto za stoni tenis. PCP nije u

⁵ Izveštaj KPT o poseti Kosovu u 2007. godini, objavljen 2009. godine, u: <https://rm.coe.int/168069727c> (15.10.2018).

⁶ Izveštaj KPT o poseti Kosovu u 2015. godini, stav 41. Za više pogledaj u: <https://rm.coe.int/16806a1efc> (15.10.2018).

⁷ Pravila Mandele, član 23. Evropska pravila o zatvorima, član 27.1. Standardi Evropskog komiteta za prevenciju torture, stav 48, objavljen u 2015. godini. Prema članu 37. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, osuđeni imaju pravo na najmanje dva sata šetnje dnevno.

možnosti pružiti pritvorenima i osuđenima druge aktivnosti, osim šetnje i gledanje televizije u ćeliji. Prema tome, pritvorenici i osuđenici provode većinu svog vremena zatvoreni u svoje ćelije.

22. NMPT procenjuje da režim za pritvorenike ostaje siromašan, uprkos naporima uprave da obezbedi više aktivnosti za pritvorene. Štaviše, u slučaju pritvorenika, često je potrebna dozvola nadležnog suda, kako bi se oni uključili u rad ili u bilo koju specifičnu aktivnost.

23. NMPT smatra da što je duži period držanja u pritvoru, toliko treba da se razvije režim koji se nudi.

Kontakti sa spoljnim svetom

24. Zakonodavstvo na snazi⁸ u slučaju osuđenih lica propisuje da osuđeni zatvorenici imaju neograničeno pravo dopisivanja (pod određenim izuzetkom), imaju pravo na mesečnu posetu, koja traje najmanje jedan sat, kao i posetu dece i njihovih supružnika, najmanje jednom u 3 meseca, sa minimalnim trajanjem od tri sata. Osim toga, imaju pravo na telefonske pozive.

25. Što se tiče telefonskih poziva, Administrativno uputstvo o kućnom redu u korektivnim ustanovama⁹ propisuje da osuđenik ima pravo na telefonske razgovore sa članovima svoje bliske porodice i drugim licima. Prema ovom uputstvu, telefonski razgovor osuđenog lica i pritvorenog lica ne može biti duži od 15 minuta. NMPT nije primio nikakve žalbe od pritvorenih i osuđenika u vezi sa ovim pravom.

26. U slučaju pritvorenih, član 200. Zakonika o krivičnom postupku Kosova propisuje da pritvorenici mogu prihvatiti posete "u okviru pravila Centra za pritvor", na osnovu odobrenja sudije u prethodnom postupku i pod njegovim nadzorom. Dalje, Zakonik propisuje da dopisivanje i druge posete podležu odluci sudije za prethodni postupak.

27. Ombudsman ili njegovi predstavnici mogu posetiti pritvorene i dopisivati se sa njima bez prethodnog obaveštenja i bez nadzora sudije u prethodnom postupku, sudije pojedinca ili predsednika sudskog veća ili drugih lica koje imenuje takav sudija. Pisma pritvorenih upućena Ombudsmanu ne mogu se kontrolisati. Ombudsman i njegovi predstavnici mogu verbalno ili pismeno da komuniciraju na poverljiv način sa pritvorenima.

28. U slučaju stranih državljana, njima se daje mogućnost da pismeno ili usmeno stupe u kontakt sa diplomatskom misijom ili nadležnom državnom službom čije državljanstvo ima.¹⁰ NMPT nije primio žalbe od zatvorenika ili pritvorenih u pogledu prava na kontakte sa spoljnim svetom.

Zdravstvena zaštita

29. NMPT nije primio žalbe od pritvorenika i zatvorenika koje se odnose na zdravstvenu zaštitu. NMPT je primetio da se medicinske usluge u Pritvornom centru u Peći pružaju u skladu sa zahtevima i potrebama pritvorenih. U okviru zdravstvene jedinice je jedan redovni lekar sa punim radnim vremenom, sedam medicinskih sestara, od kojih je jedna glavna medicinska sestra, dok šest medicinskih sestara radi 12 sati dnevno u smenama. Po potrebi,

⁸Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, članovi 62-65.

⁹ Administrativno uputstvo o kućnom redu u korektivnim institucijama, član 54.

¹⁰ Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, član 33, stav 1.

psiholog dolazi iz Korektivnog centra u Dubravi, dok je psihijatar angažovan skraćenim radnim vremenom, i na osnovu informacija dolazi po potrebi. Dok se stomatološke usluge takođe pružaju od Korektivnog centra Dubrave.

30. Međutim, infrastruktura u kojoj se pružaju medicinske usluge ne ispunjava minimalne zahteve, nedostatak prirodnog svetla, nema posebne prostorije za posete pacijenata ili primenu terapije. Higijena se održava od samih medicinskih sestara.

31. Prevoz zatvorenika radi pružanja medicinskih usluga u drugim zdravstvenim ustanovama izvan PCP-a vrši se sa vozilom Korektivne službe.

Registri

32. Zdravstvena jedinica u PCP-u ima evidentirane sve odgovarajuće protokole. NMPT je uočio sledeće registre: medicinski dosije pacijenta, registar medicinskih sestara sa smenama, terapije, žalbe ili zahtevi za sledeću posetu lekaru, slanje pacijenta za lečenje izvan zatvorske ambulante, samopovređivanja, telesnih povreda, seksualno zlostavljanje, štrajk glađu, pokušaj samoubistva, usamljenost, smrt u zatvoru.

Lekarska kontrola

33. Evropski komitet za prevenciju torture, u izveštaju o poseti Kosovu u 2015. godini, naglasio je suštinski značaj medicinskih pregleda, posebno u slučajevima zatvorenika ili novo primljenih pritvorenika, ne samo za identifikaciju zaraznih bolesti i sprečavanje samoubistava, već i kroz doprinos koji je dat u smislu prevencije torture putem pravilne identifikacije povreda.

34. PCP je obavestio ekipu NMPT-a da se novo primljeni pregledaju u roku od 24 sata od trenutka kada stignu u Centar. Ove kontrole podrazumevaju opšti pregled tokom koje se zatvorenik pita da li ima bilo kakvu bolest koja se, ako je prijavljena, evidentira u njegovom lekarskom dosijeu.

Poverljivost medicinskih usluga

35. NMPT se zainteresovao da li medicinsko osoblje pruža zdravstvene usluge zatvorenicima i pritvorenima u PCP-u u prisustvu korektivnih službenika. Tokom posete, NMPT je utvrdio da su medicinske usluge u zatvorskoj ambulanti pružene bez prisustva korektivnih službenika, kao i da korektivni službenici nisu imali pristup zdravstvenim dosijeima zatvorenika. NMPT podržava takav stav i praksu da službenici bezbednosti ne budu prisutni prilikom pružanja medicinskih usluga.¹¹

Pitanja vezana za bezbednost

36. Uprava je obavestila NMPT da su svi paviljoni i objekti PCP-a opremljeni sigurnosnim kamerama, koje prema KPT-u predstavljaju jednu od garancija za zaštitu od zlostavljanja.¹²

¹¹ Evropski komitet za prevenciju torture u izveštaju o Kosovu nakon posete Kosovu u 2015. godini, imao je primedbe u vezi pružanja medicinskih usluga u prisustvu korektivnih službenika i preporučio prekid takve prakse.

¹² KPT, izveštaj o poseti Irskoj u 2010 godini, stav 18.

37. NMPT, kao i u drugim izveštajima, savetuje relevantne organe da stvore tehničke mogućnosti za duže skladištenje podataka snimljenih od strane sigurnosnih kamera, jer bi to omogućilo efikasniju istragu mogućih tvrdnji za zlostavljanje ili preteranu upotrebu fizičke sile.

Postupak za podnošenje žalbe

38. Efikasan sistem prijavljivanja žalbi predstavlja temeljnu zaštitu od zlostavljanja u zatvorima i u centrima za pritvor. Osobe smeštene u ovim centrima treba da imaju mogućnost da podnesu žalbu u zatvoru ili centru za pritvor gde su smešteni i da na poverljiv način imaju pristup odgovarajućem organu.

39. Član 91. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija detaljno utvrđuje postupak po kojem pritvoreni i osuđena lica mogu uputiti žalbu ili molbu direktoru određene institucije Korektivne službe Kosova. Postupak uključuje i rokove za odgovor direktora i mogućnost žalbe na viši organ, što je u ovom slučaju Opšta uprava korektivne službe i ministar pravde¹³.

40. NMPT je primetio da su u PCP-u kutije za žalbe postavljene od strane Korektivne službe Kosova i kutije za žalbe koje je postavila Institucija Obudsmena koje služe zatvorenicima. Kutije za žalbe koje je postavila Institucija Obudsmena može otvoriti samo osoblje ove institucije, čime podnosiocima žalbe se pruža poverljivost prilikom podnošenja žalbe.

41. NMPT nije primio žalbe od pritvorenika i osuđenika u vezi sa pitanjem podnošenja žalbi ili kašnjenja kako bi se razmotrile njihove žalbe u zakonskom roku.

¹³ Član 91. stav 4. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisuje: U žalbenom postupku, direktor popravne ustanove odgovara u roku od petnaest (15) dana, a Centralna kancelarija Korektivne usluge u roku od trideset (30) dana. Na pismenoj žalbi daće se odgovor u pisanoj formi

Na osnovu nalaza i zaključaka tokom posete u skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 16. stav 4. Zakona br. 05 / L019 o Ombudsmanu, Ombudsman preporučuje:

Ministarstvu Pravde:

- **Ministarstvo pravde da obavesti Ombudsmana u vezi sa tvrdnjama osoblja PCP-a da će ovaj Centar biti zatvoren.¹⁴**
- **Uspostaviti uslove i odgovarajući radni prostor za medicinsko osoblje.**
- **Broj smeštenih pritvorenika treba da bude u skladu sa zvaničnim kapacitetom PCP-a i što pre rešiti pitanje prenatrpanosti.**
- **Uslovi smeštaja, sve dok ovaj centar bude u upotrebi, da ispunjavaju minimalne standarde utvrđene Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija; sa standardima KPT-a i drugim međunarodnim standardima za zaštitu prava zatvorenika.**

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosovo (*“Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom”*) i članom 28. Zakona Br. 05/L-019 o Ombudsmanu (*“Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja”*), ljubazno Vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman

¹⁴ Ombudsman je 3. oktobra 2018. godine primio žalbu od osoblja Centra za pritvor u Peći, tvrdeći da će centar biti zatvoren, a osoblje prebačeno u Korektivni centar u Dubravi.